

Maashorst *(Wikipedia)*

Natuurgebied Maashorst is een 2400 hectare groot min of meer aaneengesloten landschapspark dat zich uitstrekt over het gebied van de gemeenten Oss, Landerd (met de plaatsen Schaijk en Zeeland), Bernheze (met de plaatsen Nistelrode en Heesch) en Uden. Een bezoekerscentrum bevindt zich bij de buurtschap Slabroek bij Nistelrode.

Landschapstypen

Het gebied bestaat uit een aantal verschillende landschapstypen: naaldbos, vaak op vastgelegd stuifzand, een viertal verspreide heidevelden (samen zo'n 200 ha groot), enkele vennetjes, modern landbouwgebied, ouderwets boerenland met akkers, natte graslandjes en houtwallen.

Het idee om hier een aaneengesloten natuurgebied te stichten is ontstaan in de jaren 60 van de 20e eeuw. Een aaneengesloten natuurgebied biedt meer mogelijkheden verdroging te bestrijden, kan een rustgebied en aaneengesloten leefgebied voor de fauna zijn en is aantrekkelijker voor veel recreanten.

Staatsbosbeheer beheert 569 ha van het natuurgebied. De kern hiervan wordt gevormd door de Schaijkse Heide, een droog heidegebied dat in de jaren 30 van de 20e eeuw grotendeels met naaldbos is beplant. Daar hebben ook een aantal landbouwontginningen plaatsgevonden. Een aantal andere bosgebieden, zoals Slabroek en Udenoord sluit daarbij aan en vormt samen een hoefijzer-achtig, min of meer aaneengesloten gebied. Het centrum van het gebied wordt gevormd door een schaars bewoond vrij open landbouwgebied zonder doorgaande verharde wegen. Staatsbosbeheer heeft hier al veel grond verworven om er voor te zorgen dat het gebied een rustige en recreatief aantrekkelijke natuurzone blijft. Hier ligt onder andere begrazingsgebied de Brobbelbies, waar voedselrijke bodems werden verschaald en het bos door kap en herplant met loofhout meer afwisseling krijgt.

Versnippering en ecoducten

Foto: ark.eu

Het landschapspark wordt doorsneden door de autowegen A50 en N324. Deze vormen barrières tussen de 450 ha grote Herpse Bossen en de Maashorst, maar ook de Trentse Bossen, de Bedafse Bergen en een bosgebied tussen Heesch en Nistelrode hebben ernstig last van de versnipperende werking van autowegen. Door de aanleg van de ecoducten Herperduinen Maashorst is geprobeerd de versnippering tegen te gaan. Alleen de uitgestrekte Reekse Heide (465 ha) ligt dan nog geïsoleerd van de rest van het gebied. In opdracht van de provincie Noord-Brabant is ARK natuurontwikkeling sinds 2015 bezig het gebied uit te breiden door agrarische gronden die in het gebied liggen te ruilen met andere percelen die zij in het bezit heeft buiten het gebied.

Geologie

De naam Maashorst heeft betrekking op het feit dat de Maas hier ongeveer 125.000 jaar geleden stroomde. Door allerlei geologische processen is de loop van de Maas in steeds oostelijker richting geschoven, mede door stijging van de Peelhorsten daling van de Slenk van Venlo, waar de Maas tegenwoordig door stroomt. De Maas heeft in het gebied van het landschapspark veel grind en keien afgezet.

Aan de westelijke rand van het gebied loopt de Peelrandbreuk met parallel daaraan nog een tweede storing. Deze

breuken veroorzaken zones waar plaatselijk zware kwel, ofwel wijst, optreedt. Loodrecht op de breuk stromen enkele beken in zuidwestelijke richting, zoals de Kleinwijkse Loop, de Grote Wetering, de Menselse Loop en de Kraaivenloop.

Dierenwereld

De Rugstreeppad en heikikker komen voor in het dal van de Kraaivenloop. Er zijn veel dassenburchten, terwijl de nachtzwaluw, boomleeuwerik en geelgors in de halfopen gebieden voorkomen en de wespendif, havik, boomvalk, ransuil, zwarte specht en kruisbek in de bossen te vinden zijn.

Het natuurgebied wordt deels open gehouden en verrijkt door beheer met grote grazers. Vanaf maart 2016 wordt het gebied begraasd door ook wisents, taoussen en exmoorpony's. Tot en met maart 2017 leven deze dieren in een 200 ha groot "wengebeid". Hierna is het de bedoeling dat ze uit zullen zwermen over het 1500 ha grote begrazingsgebied. De toekomstplanning is om rond 2050, op een enclave rond het gehucht Slabroek na, een zodanig aaneengesloten gebied te hebben gevormd dat het als een geheel kan worden ingerasterd. Het kan dan als leefgebied gaan dienen voor nog meer soorten grazers.

Recreatie

Er is een aantal wandelingen in het natuurgebied uitgezet. De meeste vertrekken vanuit het Bezoekerscentrum Slabroek. Het gebied wordt doorkruist door veel fietspaden, zoals het Slingerpada dat zich bevindt op het grondgebied van de gemeente Uden. Rondom het natuurrijke kerngebied bevindt zich een schil met recreatiebedrijven. Inclusief de schil beslaat de oppervlakte van het gebied circa 40 km².

Zie verder:

- **Natuurcentrum De Maashorst.** Voor meer info klik [hier](#).
- **Ark Natuurontwikkeling.** Realisatie natuur in het hart van de Maashorst. Voor meer info klik [hier](#).
- **Vogelwacht Uden. Maashorst.** Voor meer info klik [hier](#).

Wandelen in en om de Maashorst:

- **Arrangementen Uden Maashorst.** Wandelroute Breuken en beken 8 km. Voor meer info klik [hier](#).
- **Arrangementen Uden Maashorst.** Menzel, lengte ?. Voor meer info klik [hier](#).
- **Arrangementen Uden Maashorst.** Loo, lengte ?. Voor meer info klik [hier](#).
- **Arrangementen Uden Maashorst.** Hengstheuvel 6,2 km. Voor meer info klik [hier](#).
- **Arrangementen Uden Maashorst.** Schaijkseheide 8,9 km. Voor meer info klik [hier](#).

Peelrandbreuk *(Wikipedia)*

Kaart van de belangrijkste tektonische structuren in de ondergrond van zuidwestelijk Nederland. Noordoost België en het westen van Noordrijn-Westfalen.

Kaart van de belangrijkste tektonische structuren in de ondergrond van zuidwestelijk Nederland, noordoostelijk België en het westen van Noordrijn-Westfalen.

De Peelrandbreuk is een geologische breuklijn die zijn naam dankt aan de Peel. Grofweg volgt de breuklijn de Lijn Roermond-Meijel-Liessel-Deurne-Bakel-Gemert-Uden-Heesch. Deze noordwest-zuidoost lopende afschuivingsbreuk reikt tot aan het aardoppervlak en scheidt de relatief omhoog bewegende Peelhorst van de relatief omlaag bewegende Roerdalslenk.

Slechts op enkele locaties is de Peelrandbreuk aan de oppervlakte zichtbaar. Daarvan zijn de belangrijkste de omgeving van het Annabos bij Uden, de omgeving van Liessel en Neerkant en de Wilbertspuit en omgeving bij Meijel.

Op verschillende locaties kent de breuk zijbreuken, die het landschappelijk patroon sterk hebben beïnvloed, zoals de Storing van Handel en de Storing van Milheeze. Onder

meer waterlopen en ook wegen hebben zich naar deze zijbreuken gevoegd. Een voorbeeld is de weg tussen de kom van het dorp Deurne en de buurtschap Vreekwijk.

Het breuksysteem vormt onderdeel van de grote Beneden-Rijnslenk in de ondergrond van Nederland, België en Duitsland. Langs de Peelrandbreuk vindt nog steeds beweging plaats, wat op sommige plaatsen in het landschap te zien is en voor aardbevingen met hun epicentrum boven de breuk zorgt.

Recente studies geven aan dat in Nederland de recente bewegingen langs breuken aan het maaiveld niet zozeer schoksgewijs verlopen, maar veel meer optreden als langzame, ononderbroken verplaatsingen. De laatste grotere aardbevingen op deze breuk waren de aardbeving bij Uden van 1932 en de voor Nederland uitzonderlijk sterke aardbeving bij Roermond op 13 april 1992.

Omvang van de breuk

Het verticaal verzet langs de breuk is minstens 40 meter. Door onder andere de aardbeving van 1992 weten we dat de afschuiving nog steeds door gaat. Waterpassingen sinds 1935 tussen ondergrondse merken tonen duidelijk de verticale beweging langs de breuk. De relatieve beweging blijkt 2 à 4 mm per jaar te bedragen. Aan het aardoppervlak is het hoogteverschil langs de breuklijn minder groot dan het verzet in de ondergrond, omdat de laagte die door de trage verzakking van de slenk ontstaat continu wordt opgevuld met nieuwe sedimenten. De terrasrand van de Peelrandbreuk is daardoor niet zo steil en het hoogteverschil bedraagt ongeveer 2 meter.

Geologische verschijnselen

Door langzame bewegingen in de aardkorst ontstaan breuken en schollen. Een omhoog geduwde schol noemt men een horst, een weggedrukte schol een slenk. Het ontstaan van de Roerdalslenk en de Peelhorst dwingt de Maas naar het oosten. Ter hoogte van Uden en Vorstenbosch is op de breuk grind aangetroffen, aangevoerd door een vroegere bedding van de Maas. Dit grind komt uit België uit de omgeving van Namen en Dinant. De Peelrandbreuk is hier duidelijk zichtbaar als een steilrand in het landschap. Het hoogteverschil is ongeveer vijf meter.

Wijst

Regen en grondwater kunnen door het grove grindrijke zand van de Maashorst snel wegstromen. Bij de breukzone wordt het water tegengehouden en naar de oppervlakte gedrongen door de door plaatselijke druk en zware ijzerafzettingen sterk verdichte bodem. Daar komt het ijzerhoudende water in contact met zuurstof. De kleine ijzerhoudende deeltjes roesten en verbinden zich met het dekzand tot harde en soms omvangrijke ijzeroerlagen. De typische, zwaar ijzerhoudende kwelverschijnselen langs de Peelrandbreuk worden wijst genoemd. De ijzerrijke kwel kan fosfaatfixatie veroorzaken, wat plaatselijk merkwaardige en gunstige gevolgen kan hebben voor de waterkwaliteit, in die zin dat die gevolgen van overbemesting plaatselijk lijken weg te vallen, met gunstige gevolgen voor bepaalde planten en dieren.

Wanneer de grondwaterstand ter plaatse wordt gemeten, is het zo dat hoe hoger men op de breuk komt hoe natter het wordt. Op het hoge deel groeit zegge en riet, wat normaal op het laagste deel verwacht wordt. In deze streek moeten de boeren op het laagst gelegen land ook eerder beregenen dan de boeren op het hoge land. In deze streek komt de achternaam van der Wijst veel voor. Het gebied De Wijstgronden tussen Uden en Vorstenbosch is in 2004 door de provincie Noord-Brabant uitgeroepen tot het eerste aardkundig monument in de provincie.

Tettonische kaart van het zuiden van Nederland en het Rijnland, waarop de Peelhorst en andere horsten en slenken van het Beneden-Rijnslenksysteem te zien zijn.

Peelhorst [\(Wikipedia\)](#)

Tektonische kaart van het zuiden van Nederland en het Rijnland, waarop de Peelhorst en andere horsten en slenken van het Beneden-Rijnslenksysteem te zien zijn.

De Peelhorst of het Peemblok is een horst, een gebied dat aan weerszijden wordt begrensd door geologische afschuivingen in het noorden van Limburg en aangrenzend gebied in het Duitse Rijnland. De Peelhorst wordt in het westen begrensd door de Peelrandbreuk, die hem scheidt van de Roerdalslenk. Ten oosten van de Peelhorst ligt de Venloslenk, waarin tegenwoordig het Maasdal gelegen is. Het systeem van horsten en slenken waar al deze structuren toe behoren wordt de Beneden Rijnslenk genoemd.

Hoewel in de geologische ondergrond het verzet (de totale beweging) langs de breuken van de Peelhorst vele honderden meters bedraagt, is het hoogteverschil aan de

oppervlakte veel geringer. Het hoogste punt van de Peelhorst ligt op ongeveer 36 m boven de zeespiegel, tussen Helenaveen en Grashoek. Naar het noorden toe wordt de hoogte van de Peelhorst geringer en bedraagt in de Princepeel, ten westen van Wilbertoord, minder dan 17 meter. De Peelhorst ligt slechts enkele meters hoger dan de nabijgelegen slenken en van reliëf is nauwelijks sprake.

Enkele vrij abrupte hoogteverschillen zijn echter hier en daar wel aan te treffen bij de Peelrandbreuk of enkele daar parallel mee verlopende storingen. Hier treden vaak wijstverschijnselen op. Als bijkomend verschijnsel treden soms oerbanken op, die hier en daar op enige schaal werden ontgonnen en als ijzererts werden gebruikt in Nederlandse ijzergieterijen of voor de export bestemd waren.

Het zand op de horst is grover van korrel dan in de nabijgelegen slenk en bevat veel meer keien. Dit komt doordat dit zand door rivieren is afgezet (de formaties van Beegden en Kreftheneye), terwijl het zich in de slenk bevindende dekzand door de wind werd aangevoerd in de laatste fase van het Weichselien (onderdeel van de Formatie van Bostel).

Op de Peelhorst stagneerde het water, daar ze een waterscheiding vormde tussen Maas en Aa. In perioden van zeespiegelstijging, zoals het Atlanticum, steeg op de horst ook het grondwaterpeil en begon zich veenmos te ontwikkelen, wat door het wateropnemend vermogen ervan een kunstmatige waterspiegel schiep en hoogveen ging vormen.

Deze hoogvenen zijn vanaf 1850 op steeds grotere schaal ontgonnen. Alle dorpen in dit eertijds vrijwel onbevolkt gebied zijn dan ook ontginningsdorpen die ná 1850 zijn gesticht.

Vrijwel in de lengterichting van de Peelhorst loopt het Defensiekanaal en de Middenpeelweg.

Venloslenk (Wikipedia)

De Venloslenk of Slenk van Venlo is een slenk die ten oosten van de Peel ligt en zich bevindt tussen de Peelhorst en het Krefeldblok.

Door geologische bewegingen is de Maas, die 700.000 jaar geleden door de Roerdalslenk stroomde, via de Peelhorst in de Venloslenk terechtgekomen. Ook daar schoof de Maas geleidelijk op, eerst naar het oosten, en later weer naar het westen. Zo ontstonden de zogenaamde Maasterrassen.

Tektonische kaart van het zuiden van Nederland en het Rijnland, waarop de Venloslenk en andere horsten en slenken van het Beneden-Rijnslenksysteem te zien zijn.

Van west naar oost vindt men in de slenk globaal:

- Een relatief laaggelegen broekgebied, een vroegere Maasbedding,
- Een dekzandrug,
- Het eigenlijke Maasdal, omzoomd door laaggelegen weilanden,
- Opnieuw een dekzandrug, gewoonlijk aangeduid met Maasduinen,
- Een laaggelegen gebied, een vroegere Maasbedding, en daarop in het noorden aansluitend het dal van de Niers,
- Het Krefeldblok, dat zich hier en daar door Steilranden manifesteert.

Het broekgebied wordt doorstroomd door enkele beken en rivieren waarvan de Lage Raam, Graafse Raam en Oeffeltse Raam de belangrijkste zijn. We vinden er, van noord naar zuid, de volgende toponiemen:

- Het Broek, bij Gassel,
- Broekkant, bij Beers,
- Ossenbroek,
- Hollanderbroek, bij Mill,
- Het Broek, bij Mill,
- Sint Hubertsbroek, bij Sint Hubert,

- IJzerbroek, bij Sint Hubert,
- Wanroijse Broek, bij Wanroij,
- Broekkant, een buurtschap bij Wanroij,
- Waltserse Broek, bij Rijkevoort,
- Laageindse Broek,
- Rijkevoortse Broek,
- Papenvoortse Broek,
- Hoogeindse Broek, bij Boxmeer,
- Het Broek, bij Boxmeer,
- Broek van Sint Anthonis, bij Sint Anthonis,
- Kleine Broek,
- Sambeekse Broek, bij Stevensbeek,
- Broek, bij Smakt.

De westelijke dekzandrug

Deze is minder uitgesproken dan de Maasduinen, maar ze is belangrijk als de plaats waar zich een reeks nederzettingen ten westen van de Maas konden ontwikkelen. Het hoogteverschil met het broekgebied bedraagt vaak niet meer dan 1 à 2 meter.

Het Maasdal

Van het Maasdal wordt de zogeheten Venloslenkmaas hier genoemd. Hieronder wordt het Limburgse Maasdal ten noorden van Neer verstaan.

Het Maasdal omvat hier een enkele kilometers brede, bedijkte strook waarin voornamelijk weilanden liggen. Op de westoever ligt hier het natuurgebied Maasheggen. Ook liggen er enkele rivierduinen. Naar het zuiden toe wordt dit gebied hier en daar smaller en worden de hoogteverschillen duidelijker merkbaar.

De Maasduinen

Dit betreft een aaneenschakeling van hooggelegen bos- en heidegebieden. De maximale hoogte is bijna 35 meter. Het Nationaal Park De Maasduinen maakt deel uit van dit gebied.

Het oostelijke broekgebied

Dit gebied ligt wel tot 10 meter lager dan het omringende landschap. Vaak is het intensief ontgonnen en zijn er uitgestrekte tuinbouwgebieden. Soms loopt de Nederlands-Duitse grens in lengterichting door dit gebied, maar ter hoogte van Nieuw Bergen begint in Duitsland een steilrand, op de punt waarvan in 1902 de katholieke weldadigheidskolonie Sankt Petrusheim (gemeente Weeze) werd gebouwd.